

Buskerud
fylkeskommune
Utviklingsavdelingen

Vår saksbehandler
Siv Anita Lundø, tlf 32808593

Vår dato
12.12.2006

Deres dato

ARKIV

1 av 1

Vår referanse
06/00789-1
714.

Deres referanse

Arne Ødegården

3536 NORESUND

KULTURHISTORISK MUSEUM Universitetet i Oslo		
Saksb.	2 0 DES. 2006	Kopi
Ark:	06 22 - 205	
Saksnr.	06/16870	Dok.nr.: 1

Fosslien gnr 205 bnr 1- Krødsherad kommune - Kulturminnevern - Befaringsrapport

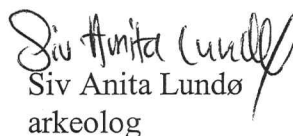
Vi viser til hyggelig befaringsrapport den 27.10.2006. Saken gjelder funn av slagge på gården Fosslien. Kulturminnet er registrert i kulturminnedatabasen Askeladden under ID102760, og er tolket som et automatisk fredet kulturminne i form av ei smie, se vedlagt befaringsrapport.

Smier er en kulturminnetype vi foreløpig har lite kunnskap om i Buskerud. Det kan bli aktuelt å ta ut en kullprøve for datering, grunneier vil da bli kontaktet

Vi takker grunneier for å ha kontaktet oss, slik at kulturminnet er blitt registrert i våre arkiv.

Med hilsen

Inger Liv Gøyvil Lundø
Kulturvernleder

Siv Anita Lundø
arkeolog

Vedlegg:
1 Befaringsrapport

Kopi til:
Krødsherad kommune 3536 NORESUND
Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo Postboks 6762 St.Olavspl., 0130 OSLO

POST ADRESSERES TIL AVDELINGEN - IKKE TIL ENKELTPERSONER

Postadresse
BUSKERUD FYLKESKOMMUNE
Fylkeshuset
N-3020 Drammen

Besøksadresse
Hauges gate 89
E-postadresse
Postmottak@bfk.no

Telefon
32 80 85 00
Internett
www.bfk.no

Telefaks
32808676

Bankkonto
2200.07.13523
Foretaksregistre
NO 964 951 373

Vedlegg 1 / Tilhører
Sak: 06/16870-9

KULTURHISTORISK REGISTRERING/BEFARING

Krødsherad kommune

Fosslien

GNR.: 205/1.

SAKSNR: 06/789

RAPPORT FRA KULTURHISTORISK BEFARING/REGISTRERING

Kommune:	Krødsherad		
Gardsnavn:	Fosslien		
Gards- og bruksnummer	205/1		
Kartreferanse	Øko. kart BY 52-5-3/ CC 52-5-4, M711 kart 1715 III		
Tiltakshaver:	Arne Ødegården		
Adresse:	3536 Noresund		
Navn på sak:			
Saksnummer:			
Prosjektnummer:			
Registrering utført:	27.10.2006	Ved:	Siv Anita Lundø
Rapport utført:	12.12.2006	Ved	Siv Anita Lundø
Autom. fredete kulturminner i området:		1 smie	Registreringsnummer ID102760
Nyere tids kulturminner i området:			
Fotodokumentasjon:	XXX-XXX		
Faglige konklusjoner:			
☐ Planen er <u>ikke</u> i konflikt med kulturminner.			
Automatisk fredete kulturminner		Nyere tids kulturminner	
☐	Planen er i konflikt	☐	Planen er i konflikt
☐	Ingen synlige, potensiale under bakken	☐	Ikke påvist til nå, nærmere arkivsjekk påkreves
☐	Ikke vurdert	☐	Ikke vurdert
Videre saksgang (for saksbehandler):			
Registreringar		Merknader	
☐	Videre reg. ikke nødvendig	☐	Ingen merknad
☐	Videre reg. nødvendig	☐	Tilrår spesialområde
☐	Reg. fullført	☐	Tilrår dispensasjon
☐		☐	Foreløpig uavklart
Merknader:	Saken gjelder befaring på gården Fosslien i forbindelse med at grunneier Arne Ødegården hadde gjort funn av slagg like nord for tunet på gården. Slaggen er tolket som rester etter smieaktivitet.		

BAKGRUNN FOR PLANEN:

Utviklingsavdelingen ved Buskerud fylkeskommune ble kontaktet av grunneier Arne Ødegården, som ønsket befarings i forbindelse med at det var gjort funn av slagge på gården Fosslien i Krødsherad kommune. Gården ligger ca 3,8 km vestnordvest for Noresund. Det er ikke tidligere kjent automatisk fredete kulturminner i umiddelbar nærhet av gården. Det er ligger imidlertid gravminner og kullgroper ca 2 km sørøst for gården, og ei kullgrop ca 2 km nord for gården.

Befaringen ble gjennomført den 27.10.2006. Tilstede ved befaringsen var grunneierne Arne Ødegården og Gerd Braseth, kulturvernkonsulent Jørn Jensen og arkeolog Siv Anita Lundø ved Buskerud fylkeskommune.

BEFARINGENS FORMÅL OG RESULTATER

Befaringens formål var å undersøke nærmere hvilken type slagge som var funnet på gården for å eventuelt si noe om alderen på den mulige jernframstillingsplassen. Slagge er et restprodukt etter framstilling av jern eller eventuelt smievirksomhet. Når det gjelder slagge fra jernframstillingsplasser kan slaggen gi informasjon om ovnsteknologi.

Det er vanlig å skille mellom tre hovedtyper av ovner: 1) *gropesjaktovn*, 2) *sjaktovn med slaggavtapping* og 3) *Evenstadovn*. Disse dateres grovt sett til eldre jernalder, yngre jernalder/middelalder og etterreformatorisk tid.

9000 f.Kr. -	3800 f.Kr. -	1800 f.Kr. -	500 f.Kr. -	600 e.Kr. -	1050 e.Kr. - 1537
Eldre steinalder	Yngre steinalder	Bronsealder	Eldre jernalder	Yngre jernalder	Middelalder

Det karakteristiske ved *gropesjaktovner* er at slagget størknet i ei grop i bakken. Et annet trekk ved denne ovnstypen er at de ble fyrt med ved som ble redusert til kull i selve ovnen. En kan ved slike anlegg finne slaggblokker som veier over 100 kg. *Sjaktovn med slaggavtapping* karakteriseres derimot ved tappeslagge. Ved brenning i disse ovnene ble slagget tappet ut på bakken ved siden av ovnen, karakteristiske trekk ved slagget er derfor at det får en overflate med rennestruktur. Det ble ved brenning i disse ovnene brukt trekull fra kullgroper. En tredje type ovn er *Evenstadovn*. Disse har ofte vært murt opp av stein og gravd ned under bakkenivå. Både ovnene og slagghaugene er gjerne godt synlig. Slagge fra disse ovnene fikk form som store blokker. En antar at de fleste av ovnene er etterreformatoriske, men det finnes også eldre dateringer.

Likevel skal det påpekes slagge ikke kan brukes kategorisk for typologisk å datere jernframstillingsplasser i registreringssammenheng. Konsentrasjoner av slagge kan også indikere spor etter smieaktivitet. Dette er en kulturminnetype vi har lite kunnskap om i Buskerud. En kan anta at plasseringen av jernframstillingsplasser har hatt sammenheng med tilgang på råstoff som trevirke og myrmalm, smiene kan derimot være plassert i tilknytning til gården eller ved sentrale knutepunkt ved ferdselsveier. Karakteristisk med rester etter smieaktivitet er gjerne konsentrasjoner av slagge og såkalt glødeskall.

På gården Fosslien hadde grunneieren funnet en konsentrasjon av slagge, som ved befarings ble tolket som trolige rester etter en jernframstillingsplass av den eldre typen. Det vil si rester

etter en gropsjaktoven. Dette med begrunnelse i at det ikke er kjent kullgroper i nærområdet til lokaliteten, samt at enkelte slaggbiter hadde avtrykk etter trevirke. Slaggprøver fra lokaliteten er vist til arkeolog Jan Henning Larsen ved Kulturhistorisk museum, som har høy kompetanse innenfor jernvinneforskning i Norge. Larsen mente at slaggbitene trolig er rester etter smieaktivitet. Dette med begrunnelse i at de bunnskollene fra lokaliteten var relativt små, i forhold til hva bunnskoller fra gropsjaktovner vanligvis er. Lokaliteten er derfor tolket som ei smie, som med høy sannsynlighet er et automatisk fredet kulturminne. Smia er registrert i Riksantikvaren sin kulturminnedatabase Askeladden under ID102760, se vedlagt registrerings skjema.

Det har i nyere tid vært ei smie på gården, denne er revet. Smia har ligget like øst for tunet, på sørsiden av hovedveien inn til gården og ca 20 meter sørøst for den registrerte smia (ID102760).

Smia (ID102760) ligger i sørlig skrånende terreng like nord for tunet på gården, ca 65 meter nordøst for våningshuset. Det ligger her et område med slagg som har en utbredelse på ca 5 x 3 meter. Lokaliteten er forstyrret i mot øst av en moderne steinrøys og skjæres i mot sør av en traktorvei. Det ble funnet slagg i området hvor rydningsrøysa ligger, men slagget ligger mer konsentrert vest for røysa. Slaggkonsentrasjonen har her en utbredelse på ca 2 x 3 meter og en høyde på ca 0,20 meter. Fyllmassen består av kullblandet sand med slaggbiter. Det ble ved bruk av magnet påvist antydninger til røstet malm i slaggkonsentrasjonen.

Det ble stukket med jordbor for å avgrense lokaliteten, det ble ikke lokalisert malm- eller kullager ved anlegget. Enkelte av slaggbitene har avtrykk etter trevirke. Et annet karakteristisk trekk ved slaggen er at flere biter hadde tilnærmet "sintret" overflate, noe som kan indikere svært høy temperatur. Bruk av magnet på biter av slagg, viste både jernholdig og ikke jernholdig slagg.

Når det gjelder den moderne steinrøysa er trolig de øverste steinene ryddet i forbindelse med bygging av traktorveien. Steinrøysa synes imidlertid å være oppmurt i mot nord, vest og øst, og har en rektangulær form på 4,5 x 2 meter. Selve oppmuringen kan være rester etter ei tuft fra smievirksomhet, som i nyere tid er forstyrret ved rydding av større steiner.

Oversiktsbilde av smia og rydningsrøysa. På bildet ligger smia like til venstre for røysa. Bildet er sett mot nord.

Detalj bilde av slagg fra smia. Øverst på bildet vises to bunnskoller, nederst på bildet vises slagg med såkalt "sintret" overflate.

KONKLUSJON

Kulturminnet ble ved befaringen tolket som et jernvinneanlegg av den eldre typen, det vil si ovnsteknologi med gropsjaktovn. Kulturminnet er imidlertid i ettertid tolket som ei smie, dette etter uttalelse fra Jan Henning Larsen ved Kulturhistorisk museum. Det kan ligge rester etter ei tuft i tilknytning til smia, denne er imidlertid blitt forstyrret i nyere tid ved at det er ryddet stein over den. Dette kan ha skjedd i forbindelse med bygging av traktorveien som i sør skjærer smia eller snarere slaggkonsentrasjonen.

Smia er tolket som et høyst sannsynlig automatisk fredet kulturminne (ID102760), dette er en kulturminnetype vi har lite kunnskap om i Buskerud. Det bør derfor bli prioritert å få tatt ut kullprøve for datering av smia.

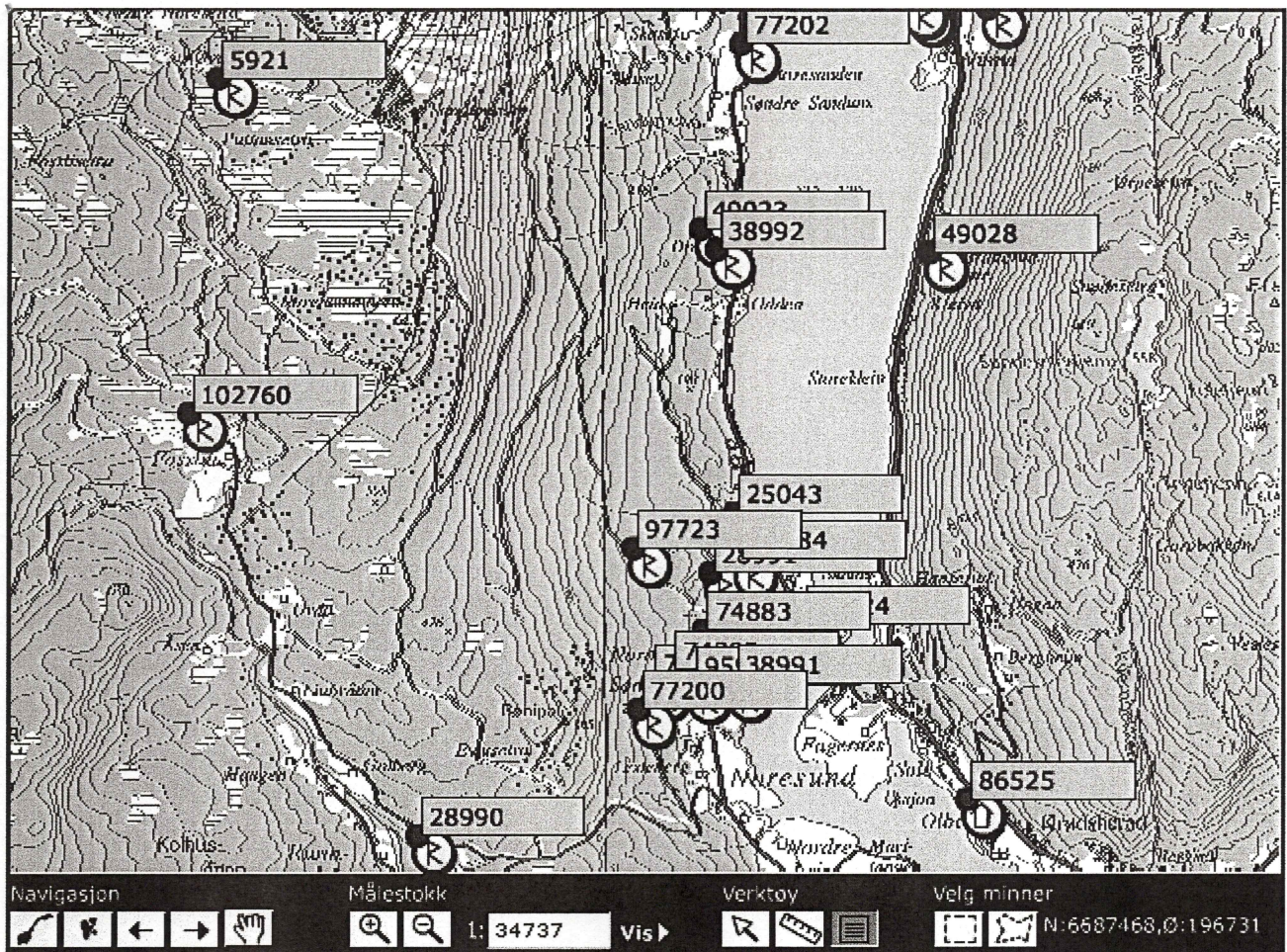
DRAMMEN, 13.12.2006

Siv Anita Lundø

Saksbehandler

Vedlegg:

- kartutsnitt og registreringskjema fra Askeladden
- kopi av M711 kart

Lokalitet - 102760 - Arkeologisk lokalitet -**Klassifisering**

Kategori: Arkeologisk lokalitet **Art:** Aktivitetsområde

Stedfesting

Fylke: Buskerud **ØK-kart:** BY052-5-3
Kommune: Krødsherad

Eiendomsopplysninger

Kommune: Krødsherad
Gnr: 205 **Festenr:** 0
Bnr: 1 **Seksjonsnr:** 0
Bruksnavn: Fosslien

Geometri

Koordinatsystem: (22) UTM sone 32 (EUREF89/WGS84)
Nord: 6673229.007 **Øst:** 530406.955

Metadata på digital stedfesting:

Geometri datert: 27.10.2006

Oppretting og ansvar**Registert**

Dato: 27.10.2006 **Ansvarlig etat:** Buskerud fylkeskommune
Utført av: Siv Anita Lundø **Instans:**

Utfyllende opplysninger**Beskrivelse:**

Smia ligger i sørlig skrånende terreng like nord for tunet på gården, ca 65 meter nordøst for våningshuset. Lokaliteten er forstyrret i mot øst av ei moderne steinrøys og skjæres i mot sør av en traktorvei.

Tilhørende enkeltminner

102760 Aktivitetsområde
 1 Smieplass AUT

Nytt enkeltminne

Utskriftsvennlig

Vis på kart

Sammendrag lokalitet

- Synlig over markoverflaten

Endre

Slett

Vernestatus: Automatisk fredet**Lovgrunnlag:** Kulturminneloven av 1978**Paragraf:** 4

Endre kategori til "Annet minne"

rydningsrøysa, da røysa synes å være oppmurt i mot nord, vest og øst, og har en rektangulær form på 4,5 x 2 meter.

EGGEDAL

HEDALEN 8 KM SIGDAL BUSKERUD FYLKE KRÖDSHERAD

15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 30' 28 29 30 31 32 35' 9°35'40"

60°15'00"

Registrert smie

KRÖDSHERAD